

Prądnik. Prace Muz. Szafera	33	019–022	2023
-----------------------------	----	---------	------

ZBIGNIEW SZELAĞ

Instytut Biologii i Nauk o Ziemi, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
ul. Podchorążych 2, 30-084 Kraków, e-mail: azzszelag@wp.pl

**NOWE STANOWISKO *TROLLIUS EUROPAEUS*
(RANUNCULACEAE) NA WYŻYNIE CZĘSTOCHOWSKIEJ**

**New locality of *Trollius europaeus*
(Ranunculaceae) in the Częstochowa Upland**

Abstract. A new locality of *Trollius europaeus* L. was found in Kusięta village, in the northern part of the Częstochowa Upland, in southern Poland. In 2022, the population comprised eleven plants and was highly endangered due to succession of shrubs.

Key words: extinction of plants, shrubs succession, southern Poland, wet habitat

Gatunki siedlisk podmokłych i wilgotnych mają niewielki udział we florze naczyniowej Wyżyny Częstochowskiej (Urbisz, 2004). Na tym tle pozytywnie wyróżnia się północny kraniec Wyżyny, rozciągający się między Kusiętami, Turowem i Mirowskim Przełomem Warty. Znajduje się tam kilkanaście lejów krasowych widocznych jako mniejsze lub większe zagłębienia terenu. W części z nich utworzyły się oczka wodne i niewielkie jeziora krasowe, z którymi sąsiadują eutroficzne młaki. Na jednej z takich młak we wsi Kusięta znalazłem w 2013 roku niewielką populację pełnika europejskiego *Trollius europaeus* L., którą od tamtego czasu regularnie obserwuję.

Dotychczas na Wyżynie Częstochowskiej znane było tylko jedno stanowisko pełnika znalezione w 1973 roku we wsi Małusy Wielkie koło Mstowa (Ławrynowicz, 1977). Podjęta w 2019 roku próba odnalezienia tego stanowiska zakończyła się niepowodzeniem. Miejsce, w którym znajdowała się opisywana młaka źródłiskowa z *Carex davalliana* Sm. zostało znacząco osuszone, co doprowadziło do masowego rozwoju *Phragmites australis* (Cav.) Steud. i sukcesji krzewów. Jedyńm gatunkiem, który udało się odnaleźć w niewielkiej liczbie wyłącznie płonnych osobników był *Iris sibirica* L.

Nowe stanowisko *Trollius europaeus* znajduje się na młacie o długości 45 i szerokości 20 metrów, położonej około 300 metrów na wschód od przystanku kolejowego Kusięta Nowe, po północnej stronie torów kolejowych prowadzących z Częstochowy do Koniecpola (50°46'40.7"N, 19°15'59.7"E), na wysokości 295 m n.p.m. (ryc. 1).

Ryc. 1. Stanowisko *Trollius europaeus* we wsi Kuszęta. Fot. Z. Szeląg, 13 czerwca 2013

Fig. 1. A locality of *Trollius europaeus* in Kuszęta village. Photo by Z. Szeląg, June 13, 2013

Ryc. 2. Stanowisko *Trollius europaeus* we wsi Kuszęta. Fot. Z. Szeląg, 13 czerwca 2013

Fig. 2. A locality of *Trollius europaeus* in Kuszęta village. Photo by Z. Szeląg, June 13, 2013

Spośród gatunków rosnących razem z pełnikiem warto wymienić *Alchemilla glabra* Neygenf., *Cirsium rivulare* (Jacq.) All., *Comarum palustre* L., *Crepis succisifolia* (All.) Tausch, *Dactylorhiza majalis* (Rchb.) P.F. Hunt & Summerh., *Listera ovata* (L.) R.Br. i *Viola palustris* L. Na początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku, kilkadziesiąt metrów na wschód od stanowiska pełnika licznie występowała także *Drosera rotundifolia* L. (Szelağ, 2000), której od kilku lat nie udaje się odnaleźć.

W ciągu dziesięciu lat obserwacji liczebność populacji pełnika w Kusiętach utrzymuje się na podobnym poziomie. W 2013 roku było to 9 okazów kwitnących i 7 płonnych (ryc. 2), natomiast w 2022 roku populacja składała się z 11 roślin, z których 5 kwitło i owocowało. Znacznym wahaniom podlega natomiast udział osobników kwitnących. W 2015 roku kwitły tylko dwie rośliny, co mogło być spowodowane podsuszeniem młaki po wykopaniu rok wcześniej dołu odwadniającego podczas modernizacji linii kolejowej.

Stanowisko pełnika w Kusiętach jest zagrożone. W ostatnich trzech latach nasila się presja ze strony miejscowej ludności, dla której podmokły teren przy torach jest miejscem wyrzucania skoszonej na posesjach trawy i obciętych gałęzi. Na młacie widoczne są także głębokie koleiny pozostawione przez koła pojazdów mechanicznych. Największym zagrożeniem jest jednak sukcesja krzewów wkraczających od strony zachodniej. Dlatego konieczne jest pilne podjęcie działań dla ratowania cennego siedliska.

PIŚMIENNICTWO

- Ławrynowicz, M. (1977). Torfowiska źródłiskowe z turzycą *Davalla* w okolicach Mstowa koło Częstochowy. *Chrońmy Przyrodę Ojczystą*, 33(4), 63–66.
- Szelağ, Z. (2000). Materiały do flory Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica*, 7, 93–103.
- Urbisz, A. (2004). Konspekt flory roślin naczyniowych Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. *Prace naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*, 2240, 1–285.

SUMMARY

In 2013, a new locality of *Trollius europaeus* L. was found in Kusięta village, in the northern part of the Częstochowa Upland, in southern Poland. In 2022, the population comprised eleven plants and was highly endangered due to succession of shrubs and destructive activity of the local population. Previously, only one locality of *T. europaeus* was known in the Częstochowa Upland, which disappeared after the habitat was drained.